

ULUSLARARASI BAKALORYA PROGRAMI

TÜRKÇE A DERSİ BİTİRME TEZİ

TOPLUMUN GÖLGESİNDE 'KADIN'

Sözcük Sayısı: 3947

Araştırma Sorusu: Ayfer Tunç'un "*Yeşil Peri Gecesi*" adlı eserindeki aile ve toplum yapısının kadının varoluşuna etkisi hangi yazınsal tercihlerle işlenmiştir?

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ.....	3
2. KADININ VAROLUŞUNU ETKİLEYEN BİREYSEL ve TOPLUMSAL SORUNLAR.....	7
2.1 Toplumun Oluşturan En Küçük Zümre Olarak Aile Kurumu	7
2.2 Odak Figürün Sevgi Yoksunluğu ve İhtiyacı.....	12
2.3 Odak Figürün Yalnızlaşması ve Yabancılaşması.....	15
3. SONUÇ	17
4. KAYNAKÇA	19

Araştırma Sorusu: Ayfer Tunç'un "Yeşil Peri Gecesi" adlı eserindeki aile ve toplum yapısının kadının varoluşuna etkisi hangi yazınsal tercihlerle işlenmiştir?

1. GİRİŞ

Edebiyat, duygu ve düşüncelerin öncülüğünde, birey ve toplumun yaşamını dile getirerek anlamlandırmayı amaçlayan bir sanat ve iletişim aracıdır. Hayatın eğiticisi olan edebiyat; bir topluma buldukları yüzyılda herkesçe benimsenen ancak dillendirilmeyen gerçekleri, duyguları ve düşünceleri aktarmanın en temel yoludur. Bugünün dünyasında süregelen algı ve olguları yıkmaktansa, yeni bir bakış açısıyla gizli kapılar altında yatan toplumsal ve bireysel gerçekleri kaleme alan edebiyat, bireyin iç ve dış dünyasına mercek tutmaktadır. Bu bağlamda 'edebiyat', duygu ve düşünceleri bir 'toplumsal zümre' tarafından şekillendirilen, toplumun etkisini ve damgasını hüviyetinde taşıyan insanın var oluşunu yansıtmaktadır.

Toplumların yüzyıllar içerisinde yapısında kimliklendirilen yargıların temel gayesi, bir arada yaşanılan zümrenin beraberliğinin uyum içerisinde ilerlemesini sağlamaktır. Edebiyat ile birlikte; toplumdan topluma, çevreden çevreye öznel fikirlerin nesnel fikirlere dönüşümüyle sonuçlanan, ancak keskin bir çizgisi olmayan yargılara ışık tutulmuştur. Aynı zamanda, dini inançlar ve ahlaki yerleşik normlardan meydana gelen inanışlarla, toplumların "kadın"ların üzerine biçilen kalıplaşmış, yıkılması güç yargıların varlığı bir gerçektir. Bedenin kas ve kütleli gücü erkeklere görece daha çelimsiz olan ve fizyolojik bir nitelik olan "doğurganlık" özelliğiyle yalnızca "annelik" sıfatıyla kimliklendirilen kadın, toplum tarafından biçilmiş belirli yargıların içerisinde kendi gerçekliğini bulma çabasıdadır. Ataerki toplumlarda yaşayan kadınlar, sahip oldukları fizyolojik özellikler nedeniyle, korunup kollanılması gereken bireyler olarak görülmektedir. Uzun yıllardır süregelen bu algı ise, bazı toplumların "*kadının iffetinin kutsal bir değer*" olarak belirlemesine yol açarken aynı zamanda '*kadına*' belirli ve yalnızca '*aile içi görevler ile sınırlandırılan*' rollerin uygun görülmesini beraberinde getirmiştir. Feminist Edebiyat Kuramı öncülüğünde ayrıntılı incelemesi yapılacak olan tez

çalışmasında; ataerkil bir bakış açısı egemenliğindeki toplumun yansıması olarak, hayat döngüsünü ilerletmekte zorlanan ve döngüyü yönetemeyerek adeta sürüklenen bir kadının yaşamında karşılaştığı sorunlar ve içerisinde bulunduğu toplumsal yapının kimliğini ve varoluşunu ne yönde şekillendirdiği ele alınacaktır. Yeşil Peri Gecesi isimli eserin seçilmesinde; öncelikli olarak bir kadın yazarın bir ‘kadın’ karakteri nasıl yansıttığı ve yaşattığı etkili olurken aynı zamanda, içerisinde bulunduğumuz toplumun değer yargıları öncülüğünde hayatı algılayış, yaşayış biçimi ve varoluşunu şekillendiren bir odak figürle hikâyenin okura aktarılması da yapıtın tarafımca özveriyle çalışılmasında güçlü bir etken olmuştur. Yazar Ayfer Tunç’un, Radikal Gazetesi editörü Burcu Aktaş ile birlikte gerçekleştirdiği “*Rahatsız Olalım Artık Dünya Çürüyor*” adlı söyleşisinin bir bölümünde “Aile kurumu” ile ilgili konuşmasında;

“Yazdıklarımın hareketle aileyi sorunlu bir kavram olarak gördüğümü söyleyebilirim. Ama bu kesinlikle bir genelleme değil, gerçek hayatta bireyleri için güvenli kozalar oluşturan, yapı taşı sevgi olan, koruyucu, kollayıcı bir aile anlayışı da var, üstelik yabana atılmayacak kadar da yaygın. Ama bir çürüme hikâyesi anlatıyorsak, bunun başladığı yer genellikle ailedir ve çürüme ailede başlamışsa ölüm çok büyük ihtimaldir, bu çürümenin içinden çıkıp ölüme direniş de romanın ta kendisini oluşturur. Buna bağlı olan soru ise ‘aile neden çürür?’ sorusudur ki Yeşil Peri Gecesi asıl bunu dert ediniyor. Çürümenin elbette tek bir nedeni yok. Ailenin (dolayısıyla toplumun) neden çürüdüğü sorusuna verilecek her cevap bir roman potansiyeli taşıyor bence.” (Yaşar, 2010)

Ayfer Tunç’un bu alıntıda; aile kurumunun toplumsal düzeni şekillendirmesi daha doğrusu adeta ‘çürütmesi’ ile ilgili ifadelerinin yanı sıra, yapıtın yalın bir dil ve akıcı bir üslup kullanılarak kaleme alınmış olması da eserin tarafımca seçilmesinde etkili olmuştur. Eserde, çekirdek ailenin üyeleri olan anne ve baba figürlerinin ‘kız çocukları’ ile kurdukları ilişkinin ve çocuğun ait olduğu toplumun belirlenmiş normların bireyin karakterini şekillendiren ve hayatının dinamiklerini oluşturan bir etkisi olduğu görülmüştür. Bu sorun bağlamında

şekillenen araştırma sorusu; Feminist Edebiyat Kuramı bağlamında “toplumun ve ailenin bir kadının var oluşundaki etkisi” olarak belirlenmiştir. Fakat, yapıtta ailenin ve toplumun romanın odak figürünün kimliğinin, yaşama yönelik benimsediği duruşunun ve yalnızlığının gelişmesindeki etkisi birincil derecede önemli olsa dahi, figürün bireysel tercihlerinin de duyu durumunu ve hayatının dinamiklerinin belirlenmesinde etkili olduğu görülmektedir. Yazar, eserinde yozlaşmış ve bozulmuş bir toplum yapısının içerisinde, yanlış seçimlerinin getirdiği sonuçlar karşısında kendi benliğini unutarak kaybolan, harcanan bir kadının üzerinden, bir varoluş direnişine ve mücadelesine dikkat çekmeyi amaçlamaktadır. Kronolojik bir sırayla kaleme alınmayan olay örgüsü; birinci tekil şahsın anlatımıyla, genel bir süreç içerisinde özellikle duygulara odaklanılarak kullanılan “iç monolog tekniği” ve belirli bölümlerdeyse “geriye dönüş tekniği”nden yararlanılarak yazılmıştır. Günümüz dünyasının süregelen düzeninde özünü kaybeden “kadın” a ve toplumun aydınlık ve karanlık yüzlerinin “kadına bakış”ına ironik bir dil kullanımıyla içeriğinde göndermeleri bulunduran bu kurgu, hayat döngüsü içerisinde odak figürün kendi benliğine yabancılaşmasına ve yıkılışına mercek tutacak, bu süreçte figüre destek olarak ya da romanın odak konusu olan ‘kadının direnişine’ sebep olacak destekleyici figürlerin kimliklendirilmesiyle yapılandırılmıştır.

Yapıtta kaleme alınan yardımcı figürler ve olay örgüsünde yer alan her bir ayrıntının, odak figürün gelişimi üzerinde hayati öneme sahip olan yapıyı oluşturduğu bir gerçektir. Eserde sıklıkla bilinç akışı tekniğinden yararlanılarak; okura aktarılan odak figürün çocukluk ve gençlik anıları, yüzleşmekten çekindiği travmaları, hayatındaki eylemleri, kendi özelliklerine yaş, statü ve yaşam tarzı bakımından zıt olan arkadaşlıkları, ilişkileri ve yalnızca ‘sevilme’, ‘şefkat görme’ ‘arzulanma’ ve ‘kabul görme’ beklentilerinin temelinde bulunan çatışmalı aile, çevre yapısı yansıtılmaktadır. Odak figür, benliğini kanıtlama mücadelesi içinde kimliğini şekillendiren, şekillendiremese de bu gaye uğruna çabalayan bir bireydir. Hayat ile sürekli bir çatışma içerisinde olan odak figür, bu çatışmayı sonlandırmanın en ‘ulaşılabilir’

yolunun birbirinden farklı statülere sahip olan erkek figürler tarafından ‘arzulanmak’ olduğunu düşünmektedir. Çocukluğundan, yapıtta okura aktarılan yaş dilimi olan “30”lu yaşlarına kadar haksızlığa, istismara uğramış ve bozuk bir düzenin içerisinde paralel olarak gelişen sahte bir kişilik yaratarak kendini kanıtlama, ‘görünebilir’ olma isteği içerisindeki figür, dış gerçeklikle baş etme yöntemini, yaşadığı olaylar ve hissettiği duygular üzerinden şekillendirmiştir. Yazarın ‘Yeşil Peri Gecesi’ yapıtında odak figürü bir isimle nitelendirmeyişi, kadın figürün kendi bedenine ve hayatına olan aidiyetsizliğini ve toplumda benimsediği, adanmış hissedebileceği hiçbir yerin, çevrenin olmadığını en belirgin göstergesidir.

Şiir, bireyin duygularını, arzularını yansıtan bir mercek olarak edebiyatta önemli ve belirleyici bir role sahiptir. Odak figürün karmaşık iç dünyasının ve bu iç dünyanın bir yansıması olarak dış gerçekliğinde yaşadığı olaylarda hissettiği duyguları ve aynı zamanda figürün, entelektüel karakter yapısının aktarımında başta Cemal Süreya, Edip Cansever, Oğuz Atay ve Turgut Uyar’ın şiirleri olmak üzere çeşitli Türk Edebiyatına mensup şairlerin güçlü kalemeleriyle yazdıkları şiirlerden yararlanmışır. Bununla birlikte, yapıtta sıklıkla ‘parantez işareti içerisinde’ Nilüfer adıyla bilinen şarkıcı Nilüfer Yumlu ve Mazhar Alanson’un şarkılarından kesitlere yer verilmesi, odak figürün kendini ifade etmekte zorlanmasından ötürü dillendiremediği hislerini şiir ve şarkıların yardımı ile aktardığının bir göstergesidir. Yazar, okuru bugünün dünyasında gerçekleşen kültürel yozlaşma, ekonomik imkansızlıklar gibi bireyin yaşamını derinden etkileyen güncel problemlerin içerisine çekerek odak figürün düşüncelerini ve duygularının aktarımında monolog, iç monolog ve bilinç akışı tekniklerini kullanarak etkili bir dil kullanımıyla, “kadın” figürünün karşılaştığı eşitsizliklerle dolu karmaşık dünyayı yansıtır. Bununla beraber yazar, metinlerarasılık tekniğinden yararlanarak okuru Sait Faik’ e ait olan “Havada Bulut” kitabında yer alan kesitler ile buluşturarak, okurun düşünce dünyasını zenginleştirmeyi hedeflemektedir.

Tarafımca gerçekleştirilecek olan tez çalışmasında öncelikle eserde kaleme alınan aile ve toplum yapısı ele alınacak ve bu keskin çizgilerle belirlenmiş ve yalnızca bir yanlış yapmanın “ahlaksızlık” olarak adlandırıldığı bu yapının odak figürün dünya görüşüne ve kişiliğine, “kadın olarak var oluşuna” olan etkileri detaylıca incelenecektir. Ardından, odak figürün yalnızlaşması, çevresine ve ilişkilerine karşı yaşadığı uyum sorunları ve kadının erkeğe ve erkeğin kadına bakış açısı konuları, yaşadığı toplum düzeninin dinamikleriyle ilişkilendirilerek detaylı incelenmesi amaçlanmaktadır.

2.KADININ VAROLUŞUNU ETKİLEYEN BİREYSEL ve TOPLUMSAL SORUNLAR

2.1 Toplum Oluşturan En Küçük Zümre Olarak “Aile Kurumu”

Toplumun yapı taşı olan aile kavramı; anne, baba ve çocuklardan oluşan en küçük topluluk anlamına gelmektedir. Bir çocuğun gelişiminde, dünya görüşünün ve ahlaki değerlerinin şekillenmesinde, aile kurumunun yapısı büyük bir etkidir. Bireyler; çocukluk zamanlarında çevrelerinde yaşadıkları olayları, karşılaştıkları kişilik yapılarını örnek alarak, yetişkin hayatlarında kendi öz kimliklerini bu yapılara göre oluşturma eğilimindedirler. Ayfer Tunç tarafından kaleme alınan ‘Yeşil Peri Gecesi’ adlı eser, ailesi tarafından ihmâller ile çevrili bir ev ve yaşam çemberinde büyütülen ve ailesi tarafından görmesi gereken sevgi ve onaylama gereksinimlerinin eksikliklerinden ötürü bulunduğu hiçbir mekâna sığamayan, bir kalıba uymayan ve onun “bu” hale gelmesine sebep olan herkes ve her olaydan intikam almayı isteyen bir “kadının” çürümüş hayatının derinliklerine mercek tutmaktadır. İçerisinde bulunduğu düzen ve bu düzenin eşitsizlikleri, yozlaşmış yönleri eşliğinde şekillenen odak figürün karakteri; yine aynı toplumun içerisinde yer alan, bozulmuş bir aile yapısı çerçevesinde gelişmiştir. Odak figürü; hayatın anlamını aramaya, devamlı olarak varoluş sebebini sorgulamaya, yalnızca bedeninin sevilip gerçek benliğinin sevilemeyeceğine inandırarak

yüzeysel ilişkiler kurmasına sebep olan ve bu “sevilmeme” duygusundan ötürü umarsız kararlar vermesine iten en güçlü neden, figürün sahip olduğu sorunlu aile yapısıdır.

Toplumun en küçük zümresini oluşturan aile kurumu, içerisinde bulunduğu toplumun bir aynası olarak görevini sürdürürken, gerçeklikleri yalın bir biçimde yansıtmaktadır. Odak figürün, ‘ilkokul dördüncü sınıfa’ kadar sahip olduğu huzurlu çekirdek aile ortamı, babasının ‘Amasya’da yol inşaatında çalışırken vinçten düşen bir kayanın altında kalması’ sonucu dağılmıştır. “Babam, annemin dışına hiç kimsenin kendisini kolu kopmuş, yüzü dağılmış, bedeni eğri büğrü olmuş bir halde görmesini istemiyor. Annemin de görmesini istemiyor aslında, ama mecbur bakıma ihtiyacı var.” (Tunç, 2019, s. 85) cümleleriyle, odak figürün babasının geçirdiği kaza sonucu bedeninin uğradığı deformasyondan dolayı ailesinden uzaklaştığı ve bu uzaklaşmanın ise bir ailenin yıkımına sebep olduğu anlaşılmaktadır. Odak figürün babasının geçirdiği kazanın ardından annesi ile uzaklaşmaları sonucu, annesini amcasıyla birlikte olurken yakalaması, çevreye daha doğrusu yaşama duyduğu nefretin, güvensizliğinin yabancılaşmasının ve aidiyetsiz hissederek soyutlanmasının başladığı olay döngüsü olarak yer almaktadır.

“Ben annemin güzelliğine alışkınım. Sedef gibi parlayan tenine, koyu mavi iri gözlerine, uzun gür kirpiklerine, mutlu günlerimizde kavsine dalıp gittiğim kaşlarına ve en çok da sırtına dalga dalga dökülen saçlarına hayranım. Annemin güzelliğine bayılıyorum.” (Tunç, 2019, s. 85) sözcük grubuyla yansıtılan odak figürün annesinin güzelliğine olan bakış açısı ve babasının fiziksel değişimden geçmesinin ardından gerçekleşen, aile üyelerinden biriyle ‘aldatma’ olgusu, dış görünüşün odak figürün ve eserin dinamiğindeki öneminin ve ‘değer belirleyici’ bir unsur olduğunun güçlü bir kanıtıdır. Odak figürün annesinin, babasını aldatmış olması; yazar tarafından ‘güzelliğin lanetli oluşu’nun bir sonucu olarak okura aktarılırken, aynı zamanda bu durum figürün içerisinde yetişmiş olduğu aile kurumunun güvenle örülmüş, sağlam ilişki bağlarının olmadığını yansıtmaktadır. Odak figürün rol modeli olarak belirlediği ve güzelliğine

olan hayranlığını devamlı dile getirdiği annesine benziyor oluşuyla, çekirdek aile dışında kalan diğer aile fertleri tarafından bir kadının en güçlü ve zehirleyici özelliğinin “güzelliği” olduğu düşüncesi figürün küçüklüğünden itibaren vurgulanan bir olgudur. Bu farkındalıkla yetişen odak figürün, güzelliği zekânın da önüne geçen bir etken olarak algılanması gelecekteki kimliğinin şekillenmesinde etkili olmuştur. Güzelliğini adeta bir sermaye olarak kullanmayı amaçlayan figür, kendisini ‘objeleştiren’ bir toplumun eseridir. *“Güzelliğim nihayet bir işe yarayacaktı. Güzelliğim kendiliğinden bir servete dönüşecekti.”* (Tunç, 2019, s. 62) tümceleriyle odak figürün; bozulmuş bir toplumun parçası oluşunun, annesinden gördüğü değer yargılarıyla başladığının bir göstergesidir. Babasının hastanede kaldığı süre boyunca babaannesinin evinde misafir edilen odak figürün, babaannesi ve halası tarafından gördüğü işkenceler figürün hayata karşı olan güvensizliğini arttırmıştır.

“Babam yanımda değilse, kaşığın tersiyle parmaklarımın eklem yerlerine vurur, “Madem yemeyecektin niye ziyan ettin!” diye bağırırdı. Parmaklarıma vurmasın diye gözyaşlarım aka aka yemeğimi bitirirdim. Bitirince beni sevecek sanırdım, yine sevmezdi.” (Tunç, 2019, s. 21) cümleleriyle odak figürün ‘yemek yerse’ sevileceği düşüncesiyle, koşullu sevgi anlayışının temellerinin oluşturulduğu bir ortamda yetiştiği yansıtılmaktadır. Kazanın ardından birlikte yaşadığı babaannesi tarafından hiçbir zaman sevilmeceğinin farkındalığına erişen odak figür, kendini bulunduğu çevreden soyutlamaya başlayarak, sorunlarından kaçabileceği bir çıkış yolu aramaya başlamıştır. Babaannesinin evinde geçirdiği sürenin ardından, bir yurda kayıt ettirilen ve annesinin de onu görmeye gelmediği günlerin ardından odak figür, çıkış noktasını umarsız kararlar eşliğinde ‘kadınlığını’ kullanarak başarabileceği algısına kapılmıştır. Odak figürün bu düşünce yapısı; *“Derken müthiş bir kadın oldum. Sonrasında profesyonel bir fotoğrafçının elinde çok seksi bir ‘Kapak Kızı’ oldum. Daha yedi yaşındayken çekilen bir fotoğrafım gelecekte ne haltlar yiyeceğimin, nasıl da oynak bir aşifte olacağımın habercisiydi.”* (Tunç, 2019, s. 100) cümleleriyle okura yansıtılırken, yapıtın ait

olduğu serinin birinci kitabı olan “Kapak Kızı” eserine metinlerarasılık tekniği yardımıyla bir gönderme yapılmaktadır. Odak figürün kendisini “aşifte” olarak tanımlaması, değersizlik içerisinde büyüyen bir çocuğun kendi değerini farklı yönlerde aradığının göstergesidir. Ailesi tarafından korunması ve desteklenmesi gerekirken, bu kurum içerisinde yaşadığı geleceğini etkileyen olaylarla birlikte odak figür, hayatı ciddiye almayan ve yarını düşünmeden yaşayan bir karaktere bürünmüştür. Belirli bir süre yurttan kalmasının ardından babasının hastaneden çıkmasıyla evine dönen figürün; hayatında rol modeli olarak benimsediği annesinin evi ve ailesini terk edişi, odak figürün soyutlanmasına ve ait hissedemeyişine sebep olan etkidir. İlgisiz ve sevgisiz bir ortamda çocukluk ve gençlik yıllarını geçiren figür, ailesinden alması gereken sevgiyi ‘dışarda’ aramaya karar vermiştir. Annesinin babasını ikinci kez, yapıtta “Doktor Ekrem Bey” olarak adlandırılan figürle aldatması, odak figür için ayrı bir darbe olmuştur. Bu darbenin temelini, annesinin yüksek statüye sahip olan doktoru “güzelliğiyle” elde etmesi oluşturmaktadır. “Babam kaza geçirmeseydi ailemiz dağılmayacaktı. Annem Ekrem hayvanıyla evlenmeyecekti.” (Tunç, 2019, s. 264) tümcesiyle odak figürün annesinin sevgisi dış görünüşün güzelliğiyle belirlediğinin ve ailesinin yıkımında babasının ‘kaza’ geçirmesini sorumlu tuttuğu yansıtılmaktadır. Annesinin Doktor Ekrem Bey’i anlatırken devamlı, “varlıklı oluşuna” vurgu yapması, odak figürün “güç” algısının şekillenmesini sağlarken, güzelliğiyle arzu ettiği sevgiye ve maddi duruma sahip olabileceğini düşünmesine yol açmıştır. Yazarın okuyucuyla yapıtta ilk önce birincil aile kurumu olan odak figür ve ailesini buluşturmasının ardından, bu aile kurumunu kaleme alması; bir toplumun “çürümüş” üst kesiminin bir panoramasını oluşturmaktadır. Odak figürün ait olduğu toplumda öne çıkan değer yargıları ‘kadının iffetinin ve namusunun korunması gerektiği’ olurken, figür annesinden intikam alma isteğiyle ‘onun gibi’ yaşamaya başlayarak toplumun dinamiğine uyum sağlayamamaktadır. Güçlü duruşuyla tanıdığı annesinin, Doktor Ekrem Bey’in “muayene” adı altında gösterdiği fiziksel şiddete tepki göstermeyip, bir ilişkide yaşanabilecek olay olarak

normalleştirmesi, karakterin kırılma noktalarından birisi niteliğindedir. Bu durum, figürün kendi aile dinamiğinden ve aile fertlerinin görüşlerinden yola çıkarak, benliğine zarar veren ilişkiler kurmasına yol açmıştır. Yazarın bozulmuş aile yapılarını yansıtarak amaçladığı temel gaye, toplumda ‘ahlaklı olmak’ eylemi altında aile içerisinde uygulanan fiziksel ve psikolojik şiddetleri okura aktarmaktır. Bu yönde, ‘yozlaşmış dinamiklerle kurulu’ aile yapılarına eleştiri yapılmaktadır.

Odak figürün, toplum tarafından dayatılan “lüks yaşamın mutluluk getirdiği” algısına uyum sağlamaya çalışırken, yapıtın ikincil figürlerinden olan “Osman” ile bir evlilik gerçekleştirmesi kendini ait hissedebileceği bir yuva kurma arzusundan kaynaklanmaktadır. Ancak, figürün şiddet ve yalanla çevrilmiş aile yapısına sahip olan, sevmediği “Osman” karakteriyle ilişki kurarak, çürümüş bir aile düzeni oluşturması; geçmişinde yaşadığı deneyimlerinin yetişkinlik hayatına yansıması olarak tanımlanabilir. Odak figürün; yeterli maddi imkanlara, yerleşik bir düzene sahip olmaması nedeniyle, bir diğer ikincil figür olan “Ali” karakteriyle gerçek bir aşk yaşarken, aşk ve tutku hissetmediği “Osman” ile evlenmesi, karakterin mutlu bir aileyi ‘maddi gücün’ oluşturabileceğini düşünmesinden kaynaklıdır. Odak figürün, kendi geçmişiyle benzer olarak ‘aile olamamış ailelerin çocukları’ ile ilişki kurmaya olan yatkınlığı, Osman figürünün kardeşi olan “Teoman” ile de bahsedilmektedir. Geriye dönüş tekniği kullanılarak odak figürün geçmişinin yanı sıra, Osman ve ailesinin ilişkisi de okura aktarılan unsurlar arasındadır. Osman’ın ‘babasından kalan artıklarla idare etmesini’ ve ‘kendi kendine bir başarı elde edememesini’ geçmişinde ailesiyle yaşadıklarıyla bağdaştıran odak figürün Osman ile ilişki kurmasının bir diğer sebebiyse, onun da kendisi gibi ‘yaralı’ oluşudur. Anne ve babalarının aralarında geçen çatışmalarda Teoman’ın gücü temsil eden baba figürünü destekleyişi, Osman’ın ise duygusallıkla eşleştirilen anne figürünün yanında olarak annesini koruma amacıyla sahtekârlığı ve yalanlarla çerçevesel bir hayat düzenini alışkanlık edinişi, karakterlerin kimlik oluşumunda önemli bir rol oynamaktadır. Yetişkinlik dönemlerinde,

Osman'ın zayıf bireylerin toplumda görünmez olduğu düşünmesiyle kurduğu çıkar ilişkileri ve Teoman'ın yalnızca maddi açıdan güçlü kimselerle ilişki kurmuş olması sarsıntılı aile hayatının bireylerin kimliklerinin oluşumundaki görevini yansıtır. Bu şekilde, yapıtta yer alan karakterlerin geçmişlerine de yer verilerek, odak figürün varoluşunu araması sürecindeki etkileri okura aktarılmıştır.

Yazarın odak figürün çekirdek ailesini inceleyerek başladığı ve ardından kaleme aldığı diğer aile yapılarının aynı çatı altında birleşmelerinin öncelikli nedeni; bu ailelerde ilişkilerin sevgi ve saygı temelinde güvenle kurulmamış olması ve eşleri, çocukları birleştiren ortak bir gelecek planının, hayalinin yoksunluğudur. Bireyler yaşadıkları maddi zorluklar veya fiziksel çekiciliklerini yitirmeleri sonucu; sevilme, terk edilme ve aldatılma riskiyle karşı karşıya kalmaktadır. Bu durum ise, iki cinsiyetin de güç elde etme gayesini taşıdığı evlilik dışı, çıkarın ön planda olduğu ve geçici ilişkiler kurmalarına sebep olmaktadır. Odak figürün annesinin evlilik dışı ilişkiler yaşamaması; figürün değer yargılarının gelişemeyip, sevgi ve ilgiden yoksun, onaylanmadığı bir çevrede büyüyerek, ilişkilerinde karşısındaki kişiyi 'babasına' benzetmeye çalıştığı ve kendisinin de 'annesi' gibi davrandığı bir bağ kurma eğiliminde olmasına sebep olmuştur.

2.KADININ VAROLUŞUNU ETKİLEYEN BİREYSEL ve TOPLUMSAL SORUNLAR

2.2 Odak Figürün Sevgi Yoksunluğu ve İhtiyacı

Eserde kaleme alınan olay örgüsünün, odak figürün çevresindeki çarpık ilişkilerin, içerisinde bulunduğu toplumun yapısıyla aynı paralellikte ilerlediği görülmektedir. Anne ve babasının ilişkisinde yaşanan aldatma ve şiddet unsurlarının gölgesinde yetişen odak figürün, geri dönüş teknikleri ile aktarılan babaanne, Osman, Ali, Haluk Hoca karakterleriyle kurduğu ilişkiler, odak figürün sevme ve sevilme anlayışının yansımasıdır. Odak figürün sevgi anlayışı;

olaylara karşı duruşu ve duyguları, çevresindeki kişilerle olan etkileşimiyle şekillenmiş ve ilişkilerinin dinamiğini oluşturmuştur.

Odak figürün küçüklüğünden bu yana içinde bulundurduğu, ailesinden ve kurduğu ikili ilişkilerinden kaynaklanan sevgi açlığı, yazarın şimdiki zaman eki kullanarak yansıttığı figürün güncel hayatının dinamiklerine yerleşen intikam alma isteğini oluşturmaktadır. Figürün çocukluk ve gençlik dönemlerine sıklıkla geri dönüş tekniğiyle ele alınması, geçmişte yaşanan olayların bugüne olana etkisiyle figürün karakterinin, sevgi anlayışının temellerinin oluştuğunu vurgulamak amaçlıdır. Yapıtın akışında metinlerarasılık tekniğiyle sıklıkla tekrarlanan Edip Cansever'in Manastırlı Hilmi Bey'e İkinci Mektup şiirinin "*Gökyüzü gibi bir şey bu çocukluk. Hiçbir yere gitmiyor.*" (Edip Cansever – Manastırlı Hilmi Bey'e İkinci Mektup – Ufuk Lüker, n.d.) dizeleri odak figürün geçmişinin etkilerini hayatının her döneminde hissettiği ve bu dönemin odak figür üzerindeki etkisi ve kalıcılığı vurgulanmaktadır. Figür içinde daima büyüemeyen bir çocukluğu ve o çocuğun yaptığı hataların bedeli vardır. Tamamlanamayan benliğiyle derin bir ilişki kuramayan figür, her daim onaylanma arzusu içerisindedir.

Odak figürün babasının geçirdiği kazanın ardından annesinin eşini aldatarak birbirinden farklı yaş, meslek gruplarına mensup olan erkeklerle kurduğu ilişkiler, odak figürü de yetişkinliğinde 'çok eşli' bir bireye dönüştürmüştür. Osman karakteriyle evliyken Ali'yle görüşen odak figürün aşka olan bakış açısı; "*Hayata hep kendimi birilerine âşık olduğuma inandırmaya çalışarak tahammül etmişim. Ama hep birilerine âşık olmaya çalışarak sefil olmuştum.*" (Tunç, 2019, s. 17) cümleleriyle aktarılmaktadır. Kendi değerini, başkalarından gördüğü sevginin ve arzulanmanın derinliği ile tanımlayan figürün karşı cinsle kurduğu ilişkilerde ikiyüzlülük ve çıkarın ön planda oluşu, figürü hayata karşı güvensizleştirmiştir. Eşi Osman'ın geçmişinin de kendisinin geçmişi gibi 'yaralı' olduğunu gözlemleyen odak figür, evliliğinde ailesinde yaşanan güvensizlik problemlerini tekrar yaşayarak umduğu sevgiye ve şefkate ulaşamamıştır. Aksine, Osman'ın maddi durumunun iyiye gitmemesinden ötürü

sahtekarlıkla üstlendiği yasadışı iş birlikleri, odak figürün hayattan intikam alma arzusunun arttırarak, kötücül duygularını pekiştirmiştir.

“Sevilmek istemiştim. Ömrüm sevilmek isteyerek geçmişti. Sevilmek için güzelliğimden başka verebileceğim hiçbir şeyim yoktu. Ama güzelliğimi herkes istemiyordu. İsteyenler de çabuk bıkyorlardı.” (Tunç, 2019, s. 18) cümleleriyle odak figürün sevgi isteği yansıtılırken, sevilmesinin tek sebebinin ‘güzelliği’ olduğu vurgulanmaktadır. Karakterin sevgi arayışında her daim yanlış kişileri tercih etmesi, ailesiyle kurduğu sarsıntılı ilişkiden kaynaklanmaktadır. Odak figürün çocukluk yıllarında ailesinden edindiği deneyimler, figürün sevme duygusundan çok sevilme duygusuna olan muhtaçlığını ve isteğini arttırmıştır. Ancak, odak figürün sevgi yoksunluğunun gerçek sebebi, başkalarıyla kurduğu yetersiz bağların yanı sıra kendi öz sevgisinin olmayışı ve kendisinin değerini yalnızca ‘cinselliği’ ve ‘kadınlığı’ ile şekillendirmesinden kaynaklanmaktadır.

Geçirdiği kazaya kadar babasıyla güzel bir ilişkisi olan odak figürün sevgi ihtiyacının ortaya çıkış noktası, babasının eski fiziksel özelliklerinde olmayarak, hayatında etkin bir rol oynayamamasıyla da ilişkilendirilmektedir. *“Hayatımda ben en çok babamı sevdim. Ben Ali’de babamı aradım. Sonra babam yaşındaki adamlarda Ali’yi aradım. Babamda eski babamı aradım.”* (Tunç, 2019, s. 286) söz grubuyla, odak figürün gerçek sevgiyi arayışının temelinde babasının olduğu ve ardından bu arayış döngüsünün kendisinden yaşça büyük olan Ali’yle devam ettiğini yansıtılmaktadır. Ali’yi ailesinden görmüş olduğu sevgi dinamiklerinin yansıması olarak “kendince” seven odak figürün *“Beni bırakıp gitmeseydin, belki unutturdum seni.”* (Tunç, 2019, s. 60) cümlesi, Ali’nin saf duygular beslediği kişi olmasına rağmen, onunla da sağlıklı ve uzun bir ilişki kuramayacağını göstergesidir. Odak figürün; çocukluğunda yitirdiğini düşündüğü sevgiyi tekrardan bulduğuna inandığı noktada kaybetmesi, yapıtta figürün ailesinden uzaklaşmasının ardından Ali’yi de kaybedecek bir duruma gelmesiyle ve bu kaybetme olgusundan dolayı karakteri mitleştirilmesi yapılandırılmıştır. Eserin birden fazla

bölümünde Ali figürünün tanımlaması yapılırken koruyucu, affedici ve şefkatli yönleriyle öne çıkarılan karakter, bir tür ebeveyn sevgisinin yansımasıdır. Ayfer Tunç tarafından ‘entelektüel’ yönü ve kadına verdiği değerle idealize edilen “Ali” karakteri, odak figürün sevgi anlayışının ve daha doğrusu dünya görüşünün şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır.

2.KADININ VAROLUŞUNU ETKİLEYEN BİREYSEL ve TOPLUMSAL SORUNLAR

2.3 Odak Figürün Yalnızlaşması ve Yabancılaşması

Bireyin yalnızlaşması, kişisel bir seçim olduğu kadar bireyin içerisinde bulunduğu ortama olan güven ve sevgi ihtiyacının karşılanmasıyla ilgili toplumsal süreçlerin de bir sonucudur. Toplumun en küçük zümresi olan ‘aile’ kurumunda sevgi ve güven duygularını küçük yaşlarında tadan ancak daha sonrasında bu duygulardan mahrum bırakılan odak figürün, babasının geçirdiği kazayla aile ortamının dinamiklerinin değişmesi, karakterinde önemli, geleceğindeki tercihlerini şekillendiren değişimler yaratmıştır. Babasıyla kurduğu ilişkinin, bir olay neticesinde değişmesi, odak figürü yalnızlığa sürüklerken, ait hissedebileceği mekânı ve kişiyi arayarak kendine yeni bir hayat kurma isteğini de kuvvetlendirmiştir. Geriye dönüş anlatım teknikleriyle yapıtta sıklıkla irdelenen, odak figürün babasının hastanede kalması, annesininse yoğun çalışma sürelerinden ötürü evin otorite figürü olan babaannesini ‘Fikriyanım’ın evinde geçirdiği süre boyunca; *“saçının zorla kestirilip hamam kazanında yakılması”*, *“istemeyerek çırılçıplak bir vaziyette babaannesinin önünde durması”* gibi bireyin çocukluğunu derinden etkileyen olaylar, figürü bulunduğu uzama yalnızlaştırarak ‘sevgiye’ yabancı hale getirmiştir. Babaannesinin evinde kaldığı sürenin ardından, evine dönen odak figürün anne ve babasının, geçimsizliğine ve aralarındaki sevginin bitişine tanık olması da figürün sevgiye olan inancını yitirmesine sebep olarak yalnızlaştıran bir etkendir. Odak figürün babasını birçok kez aldatan annesinin, ‘Karl-Heinz’ isminde yabancı uyruklu adamla tanışıp ‘Berlin’e yerleşmesiyle, figürün annesiyle arasındaki bağlar güçsüzleşmiştir. Figürün hissettiği

yalnızlık duygusunun temelinde, çevresine ve özellikle ‘annesine’ duyduğu öfke bulunmaktadır: “*Önce büyük bir yarık açacağım göğsünde. Beyaz eti ikiye ayrılacak. Fışkıran kan Berlin sokaklarını kaplayan karı kıpkırmızı boyayacak. Başarabilirsem göğsüne sokacağım ellerimi, kalbini çıkaracağım.*” (Tunç, 2019, s. 412) Sevgisizliğinden ve onu terkedişinden dolayı annesinden intikam alma isteği içerisinde olan figürün, kendisine en yakın olabilecek insanla farklı ülkelerde yaşayan iki yabancı olması, onu çevresine güvenmeyerek yabancılaşmış birey haline getirmektedir. Yalnızlığıyla birlikte bulunduğu ortama yabancılaşan figürün annesiyle tartışmasının ardından söylediği: “Bir köküm yok.” (Tunç, 2019, s. 422) cümlesi, figürün bağlarından uzaklaşarak, kendi özünü oluşturan ailesini, değerlerini kaybettiğinin yansımasıdır.

Odak figürün, onu anlayan tek kişi olarak nitelendirdiği “Vatuş” isimli komşusu, onunla ilgilenerken büyütmüş ve en önemlisiyse figürü ‘bir anne sevgisiyle koruyup, değer vermiştir. Vatuş, odak figürün etnik kimliğinden farklı olarak ‘Ermeni’ asıllıdır. Odak figürün, kendisine en yakın kişi olarak gördüğü “Vatuş”un farklı bir etnik kökenden gelen bir figür olarak kurgulanması, odak figürün kendi kimliğine, çevresine olan yabancılığını yansıtmaya amaçlıdır. Figür annesi tarafından terk edilmesinin içerisinde yarattığı yalnızlığına bir çare olan Vatuş’un yanında olarak tek başlılığını giderme çabasıdır: “*Benim asıl annem Vatuş’tu asıl. Özlediğim kucağı ise bütün gezegende, hatta koskaca ıssız evrende kendimi kayıtsız şartsız güvende hissettiğim tek yer.*” (Tunç, 2019, s. 261). Aynı zamanda; eserde tekrar sanatının yardımıyla, odak figürün Vatuş karakteriyle olan diyaloglarında Ermenice’de zavallı ve felaket anlamlarına gelen “Ağed” ve “Avağeli” kelimelerini kullanması, bireyin yalnızlığının ve çaresizliğinin derinliğini göstermektedir. Odak figürün çevresine ve benliğine yabancılaşması yaşadığı ailevi olayların öncülüğünde gerçekleşirken, kaybettiği ‘aidiyet duygusunu’ hayatı boyunca aramasına sebep olmuştur.

3. SONUÇ

“Yeşil Peri Gecesi” isimli eseriyle ilgili çalışılan bu tezde; toplumun “kadın” figürüne bakış açısından ötürü, kendi benliğine yalnızlaşan ve yabancılaşan odak figürün yaşadığı problemleri, çocukluğunu yaşayamamış oluşu ve geçmişiyle bir çatışma içerisinde olarak yaşamının basamaklarını şekillendiren odak figürün bu gerçeklikleri, yazarın dinamikleri bozulmuş bir ataerkil topluma eleştirilerini odak figür aracılığıyla okura aktarmasıyla inceledim. Eserde, odak figürün bulunduğu aile kurumlarında öğrendiği ve şahit olduğu olaylar çerçevesinde başlayıp ilerleyen sevgi yoksunluğu, yalnızlığı ve yabancılığını, figürün çevresiyle olan etkileşiminde yaşadıkları, sebepleri bağlamında kaleme aldım. Aynı zamanda, yazarın bugünün dünyasının toplumsal bozukluklarında vurgulamak istediği temel gerçeklikleri Feminist Edebiyat Kuramı öncülüğünde inceleyerek ve bu gerçekliklerin yazınsal tercihlerle eserde edindiği yeri yansıttım.

Yapıtta yer alan toplumsal yapıdaki bozulmalar, toplumu oluşturan en küçük yapı taşı olan “aile kurumu” üzerinden. Aile kurumunun içerisinde barındırması gereken sevgi, saygı ve güven duygularının olmayışı ilişkilerde ve bireyin benliğinde olası sarsıntıyı beraberinde getirmektedir. Aile içerisinde iç huzura ulaşamayan birey, ekonomik ve sahip olduğundan daha iyi bir maddiyata ulaşma düşüncesiyle aile kurumuna karşı aidiyet duygusu oluşturamamaktadır. Yaşadığı toplum ve aile kurumu içerisinde yalnızlaşan birey, fiziksel ve duygusal gereksinimleri göz ardı edilerek, kendi benliğine ve çevresine yabancılaşan bir ‘kimseye’ dönüşmektedir.

Ayrıntılı inceleme yöntemi ile kaleme alınan bu tezde, yapıtta yer alan odak figürün düşünce, davranışlarında içerisinde yetiştiği toplumun ve ailenin ahlaki normların çerçevesinden uzaklaşmak istese de bu figürün bilinçaltında yatan değer ve değersizliklerin bir yansımasıdır. Çocukluk yıllarının tamamın iyileştirici ve sevgi dolu bir aile kurumu içerisinde yetişmeyen odak figür, olumlu duyguları tadamazken, kendi gerçekliğini ve değerini de

kaybederek onu ‘biricikleştiren’ özelliklerini kaybetmiştir. Yapıtın incelemesi sonucunda elde edilen bu yargılar beraberinde, bireyin içerisinde bulunduğu değerleri ‘çürümüş’ toplum yapısında aile kurumu dâhil hiçbir kurum, bireyin kendi benliğinin özgürce yaşamasına izin vermediği sürece korunaklı olmayarak, bireyin değerine zarar verecektir. Bu tez çalışmasıyla bireyin kimliğinin, değer yargılarının şekillendirildiği en etkili kurumun aile ve içerisinde bulunduğu toplum olduğu ve aile kurumundan görülemeyen değerlerin bireyin ileri yaşamında oluşturacağı eksiklerin yerine farklı bir “*değer(sizlik)*” getirilemeyeceği sonucuna varılmıştır.

4. KAYNAKÇA

Ayfer Tunç. (2019). *Yeşil Peri Gecesi*. Can Yayınları.

TOPLUMUN AYNASI: AİLE. (n.d.). *CORE Reader*. <https://core.ac.uk/reader/77980220>

Edip Cansever – Manastırlı Hilmi Bey'e İkinci Mektup – Ufuk Lüker. (n.d.). Blog.ufuk.io.

Retrieved March 13, 2024, from <https://blog.ufuk.io/edip-cansever-manastirli-hilmi-beye-ikinci-mektup/>

Aktay, E., & Sarıtaş, S. (2020). Ayfer Tunç romanlarında toplumsal cinsiyet. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*. <https://doi.org/10.21547/jss.663196>

Bakkaloğlu, Ş. (2021b). Ayfer Tunç'un Roman ve Hikâyelerinde Sosyal Benlik ile Aile Kurumu İlişkisi. *Türk Dili Ve Edebiyatı Dergisi*, 61(1), 85–102. <https://doi.org/10.26650/tuded2021-869693>

Yaşar. (2010, September 22). “Rahatsız olalım artık, dünya çürüyor.” *Haber7*. <https://www.haber7.com/kitap/haber/608501-rahatsiz-olalim-artik-dunya-curuyor>

Lüker, U. (2020, January 10). *Edip Cansever – Manastırlı Hilmi bey'e ikinci mektup*. Ufuk Lüker. <https://blog.ufuk.io/edip-cansever-manastirli-hilmi-beye-ikinci-mektup/>

Abir, N. (2020, October 27). *Nemesis de Hesap öder: Yeşil Peri gecesi 'nin intikam, güzellik ve Mutsuzluk çetelesi*. Edebiyat Hayatının 25. Yılında AYFER TUNÇ.

https://www.academia.edu/44379580/Nemesis_de_Hesap_%C3%96der_Ye%C5%9Fil_Peri_Gecesinin_%C4%B0ntikam_G%C3%BCzellig_ve_Mutsuzluk_%C3%87etelesi?auto=download